

KO‘ZI OJIZ TALABALARNING CHET TILINI O‘RGANISHDA DUCH KELADIGAN MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH USULLARI

Normuratova Odina Tojimurod qizi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika universiteti Xorijiy tillar fakulteti

1-kurs talabasi @odinanormuratova@gmail.com

Ilmiy rahbar: Sherzod Djabbarov Xalikulovich

Annotatsiya: Ushbu maqolada siz ko‘zi ojiz talabalarning chet tilini o‘rganishda duch keladigan muammolar va ularni bartaraf etish usullari. Chet tilini o‘rganishda har bir talaba uchun o‘ziga xos qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ayniqsa, ko‘zi ojiz talabalar uchun bu jarayon yanada murakkablashadi. Chet tilini o‘rganish jarayonida ko‘zi ojiz talabalar vizual axborotni qabul qilish, o‘qish va tinglashni birlashtirish, texnologiyalarni samarali qo‘llash va muloqotdagi cheklovlarga duch kelishadi. Maqolada bu muammolarni hal qilish uchun braille tizimi, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlar, audio darsliklar va interaktiv o‘qitish metodikalaridan foydalanish taklif etiladi. Shuningdek, maqolada ko‘zi ojiz talabalarning chet tilini o‘rganish jarayonini yaxshilash uchun samarali strategiyalarni ishlab chiqishga qaratilgan.

Kalit so‘zlar: Braille alifbosi, ko‘zi ojizlar, texnologiya, metodika, audio, visual axborot, muloqot

Annotation: This article discusses the problems faced by visually impaired students in learning foreign languages and methods to overcome these challenges. Learning a foreign language can be difficult for every student, and this process becomes even more complicated for visually impaired students. In the process of learning a foreign language, visually impaired students face challenges in receiving visual information, combining reading and listening, effectively using technology, and limitations in communication. The article proposes solutions for these problems by suggesting the use of Braille, text-to-speech programs, audio textbooks, and interactive teaching methods. Additionally, the article focuses on developing effective strategies to improve the process of learning foreign languages for visually impaired students.

Keywords: Braille alphabet, visually impaired, technology, methodology, audio, visual information, communication

Аннотация: В данной статье рассматриваются проблемы, с которыми сталкиваются студенты с нарушениями зрения при изучении иностранных языков, а также способы их преодоления. Изучение иностранного языка может быть сложным для каждого студента, и этот процесс становится еще более сложным для студентов с нарушениями зрения. В процессе изучения иностранного языка студенты с нарушениями зрения сталкиваются с трудностями восприятия визуальной информации, объединения чтения и аудирования, эффективного использования технологий и ограничений в общении. В статье предлагаются решения этих проблем с помощью системы Брайля, программ преобразования

текста в речь, аудиокниг и интерактивных методов преподавания. Кроме того, в статье внимание уделено разработке эффективных стратегий для улучшения процесса изучения иностранных языков для студентов с нарушениями зрения.

Ключевые слова: алфавит Брайля, слабовидящие, технологии, методика, аудио, визуальная информация, общение

Ko'zi ojiz talabalarning chet tilini o'rganish jarayoni o'ziga xos qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi, ammo bu qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun zamonaviy texnologiyalar, o'qituvchilarning yordamchi metodlari va individual yondashuvlar samarali vositalar hisoblanadi. Vizual sezgilarini to'liq ishlata olmaslik, ta'limning ko'p jihatlariga, jumladan, yozuv, tasvirlar, va talaffuzni o'rganishga qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Shu bilan birga, chet tilini o'rganishda, ko'zi ojiz talabalar sezgi organlarining boshqa imkoniyatlaridan, masalan, eshitish va tegishdan foydalanishga majbur bo'lishadi. Bu nafaqat pedagogik jihatdan, balki texnologik yondashuvlarni ham talab qiladi. Maqolada ko'zi ojiz talabalarning chet tilini o'rganishda duch keladigan muammolarni yechimlari ancha samarali bo'lishi mumkin.

Ko'zi ojiz talabalarning chet tilini o'rganishda duch keladigan asosiy qiyinchiliklar:

Vizual materiallarning yetishmasligi: Chet tilini o'rganishda ko'pincha vizual vositalar, masalan, rasmlar, diagrammalar, videolar va boshqa vizual materiallar yordamida yangi tushunchalarni tushuntirish ishlatiladi. Biroq, ko'zi ojiz talabalar uchun bu materiallar noqulay bo'lishi mumkin, chunki ular vizual ma'lumotni to'liq qabul qila olmaydi. Shu sababli, o'qituvchi ko'zi ojiz talabalarga ma'lumotni boshqacha shaklda, masalan, audio shaklida yoki braille yozuvida yetkazish zarur.

Eshitish va talaffuzdagi qiyinchiliklar: Chet tilini o'rganishda talaffuzni to'g'ri o'rganish juda muhimdir, ammo ko'zi ojiz talabalarda talaffuzni eshitish va to'g'ri qayta takrorlashda qiyinchiliklar yuzaga keladi. Ular o'zlarining talaffuzini to'g'ri tekshirish uchun vizual ko'rsatmalarni ishlata olmaydi, shuning uchun aynan ovozli resurslar va tajriba orqali talaffuzni yaxshilashga harakat qilishadi.

Texnologiyalarning cheklanganligi: Ko'zi ojiz talabalar uchun mavjud bo'lgan ta'lim texnologiyalari ko'pincha cheklangan bo'lishi mumkin. Masalan, ko'plab chet tili o'rganish dasturlari yoki ilovalar faqat vizual elementlarga asoslanadi, bu esa ko'zi ojiz talabalarga to'liq foydalanish imkoniyatini bermaydi. Shuning uchun, maxsus yordamchi texnologiyalar, masalan, braille alifbosi yoki ovozli dasturlarni ishlab chiqish va qo'llash zarur.

O'qish va yozishdagi muammolar: Ko'zi ojiz talabalar uchun matnni o'qish va yozish jarayonida ko'p qiyinchiliklar yuzaga keladi. An'anaviy darsliklar va o'qish materiallari ko'zi ojiz talabalar uchun foydalanish qiyin bo'lishi mumkin. Bu talabalar uchun maxsus braille darsliklar yoki audio materiallar, shuningdek, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlarni ishlab chiqish talab etiladi.

Ko'zi ojiz talabalarning chet tilini o'rganishdagi qiyinchiliklarini bartaraf etish uchun texnologiyalardan keng foydalanish muhimdir. Maxsus dasturlar va ilovalar, masalan, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlar, audiokitoblar va braille alifbosi yordamida talabalar darsliklarni o'qish va eshitish imkoniyatiga ega bo'lishadi. Shu bilan birga, telefon yoki kompyuter ilovalaridan foydalangan holda talaffuzni takomillashtirish uchun ovozli yordamchilarni qo'llash talabalar uchun juda foydali bo'lishi mumkin. Ko'zi ojiz talabalarga o'qitishda interaktiv mashg'ulotlar va amaliy mashqlarni ko'proq qo'llash tavsiya etiladi. Bunday mashqlar eshitishga va muloqotga asoslangan bo'lishi kerak, chunki talaba eshitish orqali tilni o'rganishda ko'proq muvaffaqiyatga erishadi. Guruhli ishlanmalar va talaffuz bo'yicha mashg'ulotlar talabalar uchun foydali bo'lishi mumkin. Bundan tashqari, audio va ovozli materiallar yordamida grammatikani o'rganish, yangi so'zlarni eshitish va talaffuzni o'rganish mumkin. Ko'zi ojiz talabalar uchun o'qituvchilarning individual yondashuvi juda muhimdir. O'qituvchi talabalar bilan alohida ishlash, ularning ehtiyojlariga mos ravishda o'quv jarayonini tashkil qilish orqali samarali o'qitish imkoniyatini yaratishi mumkin. Bu yondashuvda o'qituvchilar talabalar uchun qo'shimcha eshitish materiallarini, talaffuz mashqlarini va grammatikani o'z ichiga olgan maxsus darslar tayyorlashlari kerak. Ko'zi ojiz talabalar uchun maxsus darsliklar va o'qish materiallari ishlab chiqilishi kerak. Braille tizimi, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlar va boshqa yordamchi vositalar yordamida talabalar o'qish va yozishni samarali o'rganishlari mumkin. Shu bilan birga, yozishni rivojlantirish uchun ko'zi ojiz talabalar uchun elektron qurilmalardan foydalanish zarur.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun, zamonaviy texnologiyalar va yordamchi metodikalardan keng foydalanish zarur. Braille alifbosi, matnni ovozga aylantiruvchi dasturlar, audiokitoblar va interaktiv mashg'ulotlar ko'zi ojiz talabalar uchun samarali vositalar hisoblanadi. Eshitish va tegish orqali til o'rganishning o'ziga xos yondashuvi talabalar uchun muvaffaqiyatli bo'lishi mumkin. Shuningdek, o'qituvchilarning individual yondashuvi, talabaning ehtiyojlariga mos ravishda darslar tayyorlash va qo'shimcha resurslar taqdim etish o'rganish jarayonini sezilarli darajada yaxshilaydi. Texnologik innovatsiyalar va interaktiv metodlarni joriy etish orqali, ko'zi ojiz talabalar chet tilini o'rganishda ko'proq muvaffaqiyatga erishishlari mumkin. Umuman olganda, bu muammolarni bartaraf etish uchun pedagogik va texnologik yondashuvlarning uyg'unligi muhim ahamiyatga ega.

REFERENCES:

- Anderson, R. C. (2014). Teaching the Visually Impaired: Approaches and Strategies. Educational Press.
- Gulliver, L., & White, M. (2017). Technology in Language Learning for the Visually Impaired. Cambridge University Press.
- Jabbarov, S. D. (2020). Maxsus ta'lim metodikasi: Ko'zi ojizlar uchun o'qitish strategiyalari. Jizzax: Jizzax davlat pedagogika universiteti nashriyoti.

Khakimova, L. S. (2015). Chet tillarini o'rganishda innovatsion texnologiyalar va braille alifbosi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.

Matsuda, M. (2016). Foreign Language Learning for Visually Impaired Students: Challenges and Solutions. *Journal of Special Education*, 38(2), 45-62.

Ramilova, N. A., & Khamraev, A. (2018). Texnologiyalar va metodikalar yordamida ko'zi ojiz talabalarga ta'lim berish. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.

Saidov, B. (2019). Ko'zi ojiz talabalarning o'quv jarayonidagi muammolar va imkoniyatlar. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.

Shukurova, S. A. (2021). Chet tilini o'rgatishda ko'zi ojiz talabalarga yordamchi texnologiyalarni qo'llash. *Journal of Special Education and Technology*, 43(1), 112-118.

Simpkin, J. (2018). *Assistive Technologies for Learning: Tools for Visually Impaired Students*. Routledge.

Tashkent State University of Special Education. (2019). *Maxsus ta'limda innovatsiyalar va texnologiyalar*. Tashkent: Tashkent State University Press.